

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Автори:

А. І. Мироненко, учитель Киселівського НВК Чернігівської обл.;
О. П. Мокрогуз, завідувач кафедри суспільних дисциплін
та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського,
кандидат педагогічних наук, доцент

Мироненко А. І.
М64 Історія України. 9 клас / А. І. Мироненко, О. П. Мокрогуз. — Харків : ВГ «Основа», 2018. — 136 с. — (Серія «Мій конспект»)

ISBN 978-617-00-3238-6.

Посібник «Мій конспект. Історія України. 9 клас» був розроблений авторами відповідно до програми з історії України 2017 р. Видання містить календарне планування й розробки уроків.

Посібник адресовано вчителям, методистам і студентам педагогічних вишів.

УДК 37.016

Навчальне видання

**МИРОНЕНКО Алла Ігорівна;
МОКРОГУЗ Олександр Петрович**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. 9 КЛАС

Головний редактор *Харківська Н. І.*
Редактор *Івакін О. О.*

Відповідальний за видання *Афанасенко Ю. М.*
Технічний редактор *Островський Є. С.*
Коректор *Журенко О. М.*

Підписано до друку 20.11.2017. Формат 84×108/16.
Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.
Ум. друк. арк. 14,28. Замовлення № 18-01/15-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5216 від 22.09.2016 р.

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»
м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21
www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua
ISO 9001:2015 № UA228351, FAMO TRIADA LLC (065445)

Зміст

Календарне планування курсу «Історія України». 9 клас (52 години)	2
Уроки 1–2. Повторення. Вступ до курсу «Історія України»	17
Розділ 1. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.	
Урок 3. Політика Російської імперії щодо українських територій	21
Уроки 4–5. Соціально-економічне становище українських земель	23
Урок 6. Початок українського національного відродження	27
Уроки 7–8. Кирило-Мефодіївське братство	29
Уроки 9–10. Польський і російський рухи. Соціальні рухи	33
Урок 11. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 1	37
Розділ 2. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.	
Урок 12. Політика Австрійської імперії щодо українських територій	41
Уроки 13–14. Початок українського національного відродження	43
Уроки 15–16. «Весна народів» в українських регіонах Австрійської імперії	47
Урок 17. Лабораторно-практичне заняття «Допис до газети “Зоря Галицька”»	49
Урок 18. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 2	53
Розділ 3. Повсякденне життя та культура України кінця XVIII — першої половини XIX ст.	
Урок 19. Повсякденне життя мешканців України	57
Урок 20. Розвиток освіти і культури	59
Урок 21. Розвиток української літератури	61
Урок 22. Мистецтво	63
Урок 23. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 3	65
Розділ 4. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.	
Уроки 24–25. Від Кримської війни до реформ 1860–1870-х рр.	69
Уроки 26–27. Модернізаційні процеси в економіці та суспільстві.	73
Уроки 28–29. Національно-визвольний рух в Україні в 1860–1890-х рр.	77
Урок 30. Лабораторно-практичне заняття «Програмові засади й форми організації українського руху»	81
Урок 31. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 4	85
Розділ 5. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.	
Урок 32. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських регіонів	89
Урок 33. Москвофіли і народовці	91
Урок 34. Радикалізація і політизація суспільних рухів	93
Урок 35. Лабораторно-практичне заняття «Український рух в Російській та Австро-Угорській імперіях у XIX ст.»	95
Урок 36. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 5	97
Розділ 6. Україна початку XX століття перед викликами модернізації	
Уроки 37–38. Соціально-економічний розвиток України	101
Уроки 39–40. Політизація та радикалізація українського національного руху	105
Уроки 41–42. Від російської революції до реформи Столипіна	109
Урок 43. Лабораторно-практичне заняття «Ідеї автономії та самостійності у програмах українських політичних партій Наддніпрянщини і Галичини»	113
Уроки 44–45. Український політичний і національно-культурний рух у 1907–1914 рр.	117
Урок 46. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 6	119
Розділ 7. Повсякденне життя та культура України в середині XIX — на початку XX ст.	
Урок 47. Освіта, наука, церковне життя	123
Урок 48. Розвиток культури	125
Урок 49. Повсякденне життя	127
Уроки 50–51. Лабораторно-практичні заняття «Вплив процесів модернізації на повсякденне життя та світогляд населення України» і «Наш край у другій половині XIX — на початку XX ст.»	129
Урок 52. Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 7	133

КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ». 9 КЛАС (52 ГОДИНИ)

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
1–2	Повторення. Вступ до курсу «Історія України»	Сутність Нового часу. Ранній Новий час в історії України. «Довге» XIX ст.: доба модернізації та національного відродження в Європі. Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Російської та Австрійської імперій. Періодизація історії України XIX ст. (за етапами національного руху). Населення: чисельність, соціальний і національний склад. Іншоетнічні групи на українській території: поляки, росіяни, кримські татари, євреї, німці та ін. Упровадження «смуги ослістості» для євреїв	<p style="text-align: center;">Повторення. Вступ</p> <p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі та періодизацію історії Нового часу, час виходження українських територій до складу Російської та Австрійської імперій; • адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської та Австрійської імперій; • чисельність, соціальний і національний склад населення України в XIX ст.; • хронологічні межі «довгого» XIX ст., етапів українського національного відродження. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • вплив подій і тенденцій європейської історії на розвиток України; • «довге» XIX ст. як час суспільної модернізації та національного відродження в Європі; • головні цілі та сутність національної політики Російської та Австрійської імперій; • особливості розвитку України та етапів українського національного руху від кінця XVIII до початку XX ст.; • спільні й відмінні ознаки українського та загальноєвропейського історичного розвитку; • поняття «довге XIX століття», «модернізація», «національне відродження», «смуга ослістості», «губернія». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовувати хронологічні межі «довгого» XIX ст.; • показувати на карті українські території у складі Австрійської та Російської імперій; • характеризувати політичне і соціальне становище України наприкінці XVIII — на початку XX ст.; • пояснювати чинники та механізми змін у чисельності, соціальному й національному складі населення України. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • підготувати повідомлення (або есе) про європейські зв'язки України в Ранній Новий час; • зіставити (усно або письмово) оглядові карти з історії України, зокрема адміністративно-територіального устрою станом на середину XVIII ст. і на початок XIX ст. 	9 клас. Українська мова. Розділ: Складне речення, його ознаки. Тема: Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку. (Учень пише есе «Які новітні засоби вияву творчості: на папері, полотні, у блогосфері – мені найбільше імпонують?»)

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
Розділ 1. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.				
3	Політика Російської імперії щодо українських територій	Політика Російської імперії щодо українських етнічних територій. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати уведення українських територій до складу Російської імперії, назви і час існування козацьких формувань після ліквідації Запорозької Січі (Задунайська січ, Азовське козацьке військо, Чорноморське / Кубанське козацьке військо) 	
			<p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті зміни української території наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.; характеризувати політичний стан українських земель, особливості першого етапу індустріальної революції 	
4–5	Соціально-економічне становище українських земель	Соціально-економічне становище. Села і міста. Торгівля. Чумацький промисел. Криза кріпосницької системи. Початок індустріальної революції. Нова модель соціально-економічного розвитку Півдня України. Порто-франко Одеси	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати входження українських територій до складу Російської імперії. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> вплив індустріальної революції на розвиток міст, торгівлі, транспорту, соціальному структурі суспільства; поняття «чумакування», «порто-франко», «індустріальна революція (промисловий переворот)». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> характеризувати соціально-економічний стан українських земель, особливості першого етапу індустріальної революції; пояснювати вплив індустріальної революції на соціально-економічний розвиток України 	
6	Початок українського національного відродження	Початок українського національного відродження. Нащадки козацької старшини: асимілятори і традиціоналісти. Формування сучасної української національної самосвідомості. Новгород-Сіверський автономістський гурток. Харківський осередок українського руху	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати діяльності осередків національного та опозиційних рухів. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> роль Харківського університету як центру українського національного відродження. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті місця діяльності політичних і національно-культурних організацій; характеризувати розгортання національного руху; обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Івана Котляревського 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
7–8	Кирило-Мефодіївське братство. Практична робота «Програмові документи Кирило-Мефодіївського братства»	Кирило-Мефодіївське братство	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати діяльності Кирило-Мефодіївського братства. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> роль Київського університету як центру українського національного відродження; програмові положення та ідейні засади діяльності Кирило-Мефодіївського братства. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> характеризувати діяльність Кирило-Мефодіївського братства; пояснити значення діяльності Кирило-Мефодіївського братства для національного руху; обґрунтовувати судження про історичне значення Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> проаналізувати (усно або письмово) програмові документи Кирило-Мефодіївського братства під кутом зору відображення в них минулого/майбутнього України або / і з позиції формування прав і свобод людини; проаналізувати (усно або письмово) літературні твори Тараса Шевченка в контексті розвитку українського національного руху 	
9–10	Польський і російський визвольні рухи. Практична робота «Україна в програмових документах українського, польського і російського національних / визвольних рухів»	Польський національно-визвольний і російський опозиційний рухи на території України. Польське повстання 1830–1831 рр. і його наслідки для України. Соціальні рухи	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> хронологічні межі найбільших соціальних виступів першої половини XIX ст. (селянські виступи під проводом Устима Кармелюка на Поділлі, повстання військових поселенців на Харківщині, селянські рухи «Київська козащина» і «Похід у Таврію за волею»). <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> роль загальноросійського і польського визвольних рухів в історії України; розбіжності в цілях українського, російського і польського рухів на території України. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, території, охоплені соціальними протестами; характеризувати політичний і соціально-економічний стан українських земель, розгортання національного руху; <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> укласти порівняльну таблицю «Україна в програмових документах українського, польського і російського національних / визвольних рухів» 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
11	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 1	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.	Знання, розуміння та вміння з розділу 1	
Розділ 2. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.				
12	Політика Австрійської імперії щодо українських територій	Політика Австрійської імперії щодо українських територій. Йосифинські реформи. Соціальні протести	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати входження українських територій (Галичини, Буковини) до Австрійської імперії. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті Галичину, Буковину і Закарпаття у складі Австрійської імперії; охарактеризувати політичний і соціально-економічний стан українських регіонів у складі монархії Габсбургів, йосифинські реформи та їхній вплив на західноукраїнське суспільство 	
13–14	Початок українського національного відродження. Практична робота «Русалка Дністровая»	Початок українського національного відродження. «Будителі» Закарпаття. Товариство галицьких греко-католицьких священиків. «Руська трійця»	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> час діяльності «Руської трійці». <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> причини, які зумовили провідну роль греко-католицької церкви і духівництва в українському русі Галичини; ідейні засади діяльності гуртка «Руської трійці»; історичне значення альманаху «Русалка Дністровая»; поняття «будителі». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> визначати місця діяльності громадсько-культурних організацій; визначати наслідки діяльності «Руської трійці», роль греко-католицького духівництва в житті західноукраїнського суспільства, особливості українського руху в Закарпатті та Буковині; обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Маркіяна Шашкевича, Олександра Духновича. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> підготувати повідомлення про історію альманаху «Русалка Дністровая», проаналізувати його зміст під кутом зору ідейного та емоційного наповнення, важливого для розвитку національного руху 	<p>9 клас. Українська література.</p> <p>Розділ: Література українського романтизму.</p> <p>Тема: Осередки романтичного руху в Західній Україні. («Руська трійця»).</p> <p>(Учень усвідомлює, що романтик — духовно багата, творча людина. Виховання шанобливого ставлення до засад народної моралі й етици: працелюбності, щирості, любові й поваги до багків. Краса вірності в коханні.)</p>

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
15–16	«Весна народів» в українських регіонах Австрійської імперії.	Європейська революція 1848–1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії. Соціальні рухи	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі «Весни народів», соціальних виступів першої половини XIX ст. (рух опришків на Прикарпатті, виступи під проводом Лук'яна Кобилиці на Буковині). <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ідейні засади діяльності Головної руської ради; • поняття «Весна народів». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті Галичину, Буковину і Закарпаття у складі Австрійської імперії, місця діяльності громадсько-культурних організацій; • визначати наслідки революції 1848–1849 рр. 	
17	Лабораторно-практичне заняття «Допис до газети “Зоря Галицька”»		<ul style="list-style-type: none"> • Підготувати уявний допис до газети «Зоря Галицька» з позиції сучасника революційних подій 1848 р., поборника прав людини 	
18	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 2	Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст.	Знання, розуміння та вміння з розділу 2	
Розділ 3. Повсякденне життя та культура України кінця XVIII — першої половини XIX ст.				
19	Повсякденне життя мешканців України	Повсякденне життя. Становище жінки	<p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • причинно-наслідковий зв'язок між модернізаційними процесами та змінами в житті й побуті людини. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати особливості повсякденного життя. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • підготувати міні-проект про повсякденне життя мешканців України (селян, міщан, торговців, поміщиків) в першій половині XIX ст. 	
20	Розвиток культури	Умови розвитку культури. Освіта. Львівський університет. Відкриття університетів у Харкові та Києві	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати заснування університетів у Харкові та Києві, відновлення діяльності Львівського університету 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
		<p>Поступ науки. Видатні вчені. Культурно-освітні товариства</p>	<p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • суперечності розвитку української культури під впливом модернізаційних процесів і політики Російської та Австрійської імперій; • пошук науково-історичних підвалин української самобутності як частину національного руху; • поняття «класицизм», «романтизм», «національна ідея». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати розвиток освіти, науки й культури в Україні; • визначати особливості розвитку освіти, науки і культури, причини й наслідки культурних зрушень; • пояснювати зумовленість культурних процесів потребами національного розвитку, суперечливі наслідки модернізаційних процесів для розвитку національної освіти і культури; • узагальнювати діяльність Василя Каразіна, Михайла Максимовича, Михайла Остроградського 	
21	Розвиток української літератури	<p>Розвиток української літератури. Становлення сучасної української літературної мови. «Енеїда» Івана Котляревського. Тарас Шевченко і його «Кобзар». Творчість Пантелеймона Куліша і Миколи Гоголя</p>	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати виходу друком «Енеїди» Івана Котляревського, «Кобзаря» Тараса Шевченка. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати формування нової української літератури та сучасної літературної мови; • визначати причини й наслідки культурних зрушень; • пояснювати зумовленість культурних процесів потребами національного розвитку; • узагальнювати діяльність Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Миколи Гоголя, Григорія Квітки-Основ'яненка, Петра Гулака-Артемовського, Євгена Гребінки. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців і формуванні національної свідомості; • пошук науково-історичних підвалин української самобутності як частину національного руху; • поняття «класицизм», «романтизм» 	<p>9 клас. Українська література.</p> <p>Розділ: Тема жіночої долі у творчості Тараса Шевченка. Тема: «Катерина», «Наймичка», «У нашій раї на землі...».</p> <p>(Учень шанобливо ставиться до жінки в усіх її іпостасях (жінка-мати, жінка-кохана), усвідомлює, що жінка — особовленя краси на Землі.)</p> <p>9 клас. Українська література. Розділ: Нова українська література. Тема: Іван Котляревський. «Енеїда», «На-талка Полтавка».</p> <p>(Учень пояснює алюзію на події історії України, розуміє необхідність відстоювати людську гідність, власні принципи.)</p>

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
22	Мистецтво та архітектура	Музика, театр, образотворче мистецтво, архітектура	<p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • суперечності розвитку української культури під впливом модернізаційних процесів і політики Російської та Австрійської імперій; • значення історичних пам'яток, фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців і формуванні національної свідомості; • пошук науково-історичних підвалин української самобутності як частину національного руху; • поняття «класицизм», «романтизм». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати розвиток культури в Україні; • визначати особливості розвитку культури, причини й наслідки культурних зрушень; • пояснювати зумовленість культурних процесів потребами національного розвитку, суперечливі наслідки модернізаційних процесів для розвитку національної культури; • розпізнавати й описувати пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, виконані під впливом художніх принципів класицизму і романтизму. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • підготувати й здійснити віртуальну мандрівку «Пам'ятки образотворчого мистецтва та архітектури України першої половини XIX ст.» 	<p>9 клас. Українська література. Розділ: Пантелеймон Куліш. Тема: Пантелеймон Куліш. «Чорна рада».</p> <p>(Учень усвідомлює значення ініціативності, наполегливості й працьовитості для досягнення поставленої мети. Прагнення справедливості, лицарства, щирості, вірності почуттю й обов'язку.)</p>
23	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 3	Повсякденне життя та культура України кінця XVIII — першої половини XIX ст.	<p>Знання, розуміння та вміння з розділу 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підготувати план доповіді «Наш край в кінці XVIII — першої половини XIX ст.» 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
Розділ 4. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.				
24–25	Від Кримської війни до реформ 1860–1870-х років	Українське питання в контексті міжнародних відносин. Східна (Кримська) війна 1853–1856 рр. Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х років	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • хронологічні межі Східної (Кримської) війни. • дати скасування кріпацтва і панщини. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості проведення «великих реформ» 1860–1870-х років в Україні; • поняття «земство». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати особливості соціально-економічних перетворень в Україні в пореформений період; • пояснювати роль і місце України в господарському житті Російської імперії; • визначати причини й наслідки селянської реформи 1861 р. 	
26–27	Модернізаційні процеси в економіці і суспільстві	Модернізація промисловості та сільського господарства. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Урбанізація. Будівельна лихоманка. Розвиток залізничного транспорту. Зміни в соціальній структурі суспільства. Формування інтелігенції й робітництва (пролетаріату). Родина українських підприємців	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати будівництва першої залізниці Одеса–Балта. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • причиново-наслідковий зв'язок між аграрними реформами й розгортанням індустріальної революції, розвитком міст, залізничного будівництва, змінами в соціальній структурі населення; • роль інтелігенції в розвитку українського національного руху та осучасненні суспільства; • поняття «індустріалізація», «урбанізація», «інтелігенція». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати особливості соціально-економічних перетворень в Україні в пореформений період; • пояснювати роль і місце України в господарському житті Російської імперії. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • підготувати повідомлення «Українські підприємці XIX ст.», «Пам'ятки правової думки в Україні XIX ст.» та ін. 	
28–29	Національно-визвольний рух в Україні в 1860–1890-х рр.	Громадівський рух 1860–1890-х рр. Київська громада. Хлопомани. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для України. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства.	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • створення Київської громади, Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, Братства тарасівців, ухвалення Валувського циркуляру та Емського указу. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • причиново-наслідковий зв'язок між аграрними реформами і зародженням робітничого і соціал-демократичного рухів; 	9 клас. Українська мова. Розділ: Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності. Тема: Текст, його основні ознаки.

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
30	Лабораторно-практичне заняття «Програмові засади й форми організації українського руху»	Молоді громади. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Володимир Антонович і Михайло Драгоманов. Братство тарасівців. Національне відродження кримських татар. Ісмаїл Гаспринський. Зародження робітничого і соціал-демократичного рухів	<ul style="list-style-type: none"> • вплив заборонних актів російської імперської влади (Валуєвського циркуляру, Емського указу) на динаміку розвитку українського руху; • поняття «інтелігенція», «громадівський рух». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати погляди і діяльність громадівців 1860–1890-х років; • визначати особливості інституційного етапу в розвитку українського руху, значення громадівського руху; • характеризувати кримськотатарське національне відродження; • обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Ісмаїла Гаспринського. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати політику російської імперської влади в Україні на підставі Валуєвського циркуляру, Емського указу та інших доступних офіційних актів (на вибір учителя) й підготувати відповідне резюме 	(Учень створює текст-розповідь про людину, яку вважає взірцем інтелігентності з по-ясненням, які чесноти цієї особи є найціннішими для суспільства; лише план сприйнятого на слух науково-навчального тексту.)
31	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 4	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.	<p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати програмові засади й форми організації українського руху на підставі публікацій його лідерів, офіційних документів, спогадів (на вибір учителя) й підготувати відповідне резюме <p>Знання, розуміння та вміння з розділу 4</p>	
32	Соціально-економічний розвиток західноукраїнських регіонів	Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських регіонів. Селянська реформа в Австрійській імперії (1848 р.). Кооперативний рух. Трудова еміграція	<p>Розділ 5. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.</p> <p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати селянської реформи. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості соціально-економічного й культурного розвитку українських регіонів у складі Австро-Угорської монархії. <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті Галичину, Буковину, Закарпаття; • пояснювати роль і місце українських регіонів у господарському житті Австро-Угорщини, причини й наслідки трудової еміграції; • визначати мету і наслідки кооперативного руху 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
33	Москвофіли і народовці	Русофіли («москвофіли») і народовці («українофіли»). Товариство «Просвіта». Наукове товариство імені Шевченка. Народовська політика «нової ери». Розгортання руху народовців у 1880–1890-х роках у Галичині, Буковині й Закарпатті	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати селянської реформи, утворення товариства «Просвіта», Товариства імені Шевченка. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> особливості політичного й культурного розвитку українських регіонів у складі Австро-Угорської монархії; поняття «русофіли/москвофіли», «народовці/українофіли». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті основні місця діяльності науково-культурних і суспільно-політичних осередків регіону; характеризувати мету й діяльність товариства «Просвіта», Наукового товариства імені Шевченка; обґрунтовувати судження про історичну діяльність Юрія Федьковича, Івана Франка, Юліана Романчука, Володимира й Олександра Барвінських, Юліана Бачинського 	
34	Радикалізація і політизація суспільних рухів. Практична робота «Культурне життя поляків/євреїв/німців (на вибір учителя)»	Радикальний рух у Галичині. Іван Франко. Утворення політичних партій. Русько-українська радикальна партія, Українська національно-демократична партія. Українське представництво в Галицькому сеймі та Віденському парламенті. Польський та єврейський рухи в Галичині	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати утворення перших українських політичних партій. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> особливості політичного розвитку українських регіонів у складі Австро-Угорської монархії; поняття «радикали», «нова ера», «український П'ємонт». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті основні місця діяльності науково-культурних і суспільно-політичних осередків регіону; пояснювати причини виникнення радикального руху; обґрунтовувати різницю між українським, польським та єврейським рухами в українських регіонах Австро-Угорщини; визначати напрями діяльності перших українських політичних партій у Галичині; обґрунтовувати судження про історичне діяльність Юрія Федьковича, Івана Франка, Юліана Романчука, Володимира й Олександра Барвінських, Юліана Бачинського. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> підготувати повідомлення про культурне життя поляків/євреїв/німців (на вибір учителя) на території України в XIX ст. 	
35	Лабораторно-практичне заняття «Український рух в Російській та Австро-Угорській імперіях у XIX ст.»		Скласти порівняльну таблицю «Розвиток українського національного руху в Російській та Австро-Угорській імперіях у XIX ст.»	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
36	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 5	Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.	Знання, розуміння та вміння з розділу 5	
Розділ 6. Україна початку XX століття перед викликами модернізації				
37–38	Соціально-економічний розвиток України		<p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • тенденції й суперечності соціально-економічного розвитку України початку XX ст., індустріальної модернізації; • поняття «страйк», «монополізація економіки», «кооперативний рух». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті українські території на початку XX ст.; • характеризувати і аналізувати особливості соціально-економічного розвитку українських земель; • визначити передумови розвитку українського кооперативного руху і трудової еміграції селянства; • обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Євгена Олесьницького. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • спираючись на доступні джерела, встановити залежність між модернізацією повсякденного життя і трудовою еміграцією 	
39–40	Політизація та радикалізація українського національного руху	Політизація та радикалізація українського національного руху. Створення і діяльність політичних партій, культурно-освітніх і військово-спортивних організацій. Проблеми консолідації української нації. Самостійницька та автономістська течії в національному русі. Наростання політичної напруженості	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати створення основних українських політичних партій, створення українських національно-культурних і військово-спортивних організацій. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • тенденції та суперечності модернізації суспільно-політичного життя в Наддніпрянщині; • значення австрійського конституційно-парламентського устрою для розвитку українського руху; • поняття «народне віче», «політизація національного руху». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті місця діяльності українських суспільно-політичних, національно-культурних організацій; • характеризувати та проаналізувати діяльність українських політичних партій та інших національних організацій; • обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Євгена Чикаленка, Михайла Грушевського, Миколи Міхновського, Костя Левицького 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
41–42	Від російської революції до реформи Столипіна	Події російської революції 1905–1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад у І і ІІ Державних думах. «Українське питання» в ІІІ і ІV Державних думах. Товариство українських поступовців. Аграрна реформа Петра Столипіна та її вплив на Україну	<p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> проаналізувати програмові документи товариства «Прогрес» / «Сокіл» / «Січ» (на вибір учителя) й укласти уявний план діяльності його міського (сільського, гімназійного) осередку в Галичині на початку ХХ ст. <p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дати створення основних українських політичних партій, подій російської революції 1905–1907 рр. (значущих для України), період проведення аграрної реформи Петра Столипіна. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> тенденції й суперечності аграрної реформи Петра Столипіна; вплив російської революції 1905–1907 рр. на активізацію українського руху в Російській імперії; поняття «страйк», «політизація національного руху», «ксенофобія». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті місця діяльності українських суспільно-політичних, національно-культурних організацій; характеризувати та аналізувати український національний рух у період російської революції 1905–1907 рр.; пояснювати результати діяльності українських парламентських громад у Державних думах; обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Євгена Чикаленка, Михайла Грушевського 	
43	Лабораторно-практичне заняття «Ідеї автономії та самостійності в програмах українських політичних партій Наддніпрянщини / Галичини»		<ul style="list-style-type: none"> Укласти порівняльну таблицю «Ідеї автономії та самостійності в програмах українських політичних партій Наддніпрянщини / Галичини» 	
44–45	Український політичний і національно-культурний рух у 1907–1914 рр. Практична робота	Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Реформа виборчої системи в Австро-Угорщині.	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> дату впровадження загального виборчого права в Австро-Угорській імперії. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> тенденції й суперечності модернізації суспільно-політичного життя в Наддніпрянщині; значення австрійського конституційно-парламентського устрою для розвитку українського руху; поняття «політизація національного руху», «ксенофобія» 	

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
46	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 6	Український політичний і національно-культурний рух у 1907–1914 рр. Посилення тиску з боку російської імперської влади на український рух. Прояви ксенофобії та шовінізму. «Справа Бейліса»	<p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати та аналізувати діяльність українських політичних партій та інших національних організацій, боротьбу українців за реформу виборчої системи в Австро-Угорщині; • пояснювати причини й наслідки посилення тиску російської влади на український національний рух у 1907–1914 рр.; • обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Євгена Чикаленка, Михайла Грушевського, Миколи Міхновського, Костя Левицького <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • підготувати доповідь «Українська політична думка: між фєдералізмом і самостійністю», «Правозахисні аспекти в діяльності лідерів українського національного руху» та ін. <p>Знання, розуміння та вміння з розділу 6</p>	
47	Освіта, наука, церковне життя	Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців, зміни у світогляді людини. Уріноманітнення форм і напрямів освіти. Боротьба за створення українського університету у Львові. Церковне життя. Емансипація жінки. Наукові товариства. Видатні вчені	<p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • дати створення університетів в Одесі й Чернівцях, утворення Наукового товариства імені Шевченка, обрання Андрея Шептицького митрополитом греко-католицької церкви. <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміння прав людини і формування способів захисту людських свобод як важливі критерії історичного розвитку; • роль науки та освіти в обґрунтуванні української національної ідеї; • роль церкви в суспільному житті українців; • причини й наслідки змін, що відбулись у другій половині XIX і на початку XX ст. в освіті, науці, культурі, повсякденному житті; • особливості розвитку культурного життя в різних регіонах України; • поняття «емансипація», «меценат». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • показувати на карті центри університетської освіти, місця розташування основних культурно-освітніх закладів; • характеризувати вплив модернізації на суспільно-культурне життя українців, зміни в світогляді людини; • обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Андрея Шептицького, Івана Пулюя, Іллі Мечникова. 	<p>9 клас. Географія. Розділ: Наукова діяльність. Освіта. Тема: Роль науки й освіти в суспільстві. Особливості наукової й освітньої діяльності. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. (Учень оцінює роль освіти у формуванні громадянського суспільства в Україні.)</p>
Розділ 7. Повсякденне життя та культура України в середині XIX — на початку XX ст.				

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
48	Розвиток культури	<p>Особливості розвитку культурного життя. Література. Українська преса та видавництва. Український професійний театр. Родина Тобілевичів. Музика. Українська романтична і реалістична школа живопису. Модерн у малярстві. Стилізація й модерн в архітектурі</p>	<p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> на основі аналізу доступних джерел укласти словесний (або письмовий) історичний портрет мецената, діяча української науки чи мистецтва другої половини XIX — початку XX ст. (на вибір учителя або учнів) <p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> суперечливість умов розвитку української культури (залежність від національної політики імперій); розуміння прав людини і формування способів захисту людських свобод як важливі критерії історичного розвитку; роль театру в розвитку українського руху; позитивне значення меценатства для розвитку української культури; причини й наслідки змін, що відбулися у другій половині XIX і на початку XX ст. у культурі; особливості розвитку культурного життя в різних регіонах України; поняття «реалізм», «український модерн», «меценат» <p><i>Учень має знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> показувати на карті місця розташування основних культурно-освітніх закладів і визначних пам'яток архітектури й об'єктів розотворчого мистецтва; характеризувати вплив модернізації на суспільно-культурне життя українців, зміни в світогляді людини і повсякденному житті; розпізнавати й описувати пам'ятки архітектури й образотворчого мистецтва, створені під впливом художніх принципів реалізму і модернізму; обґрунтовувати судження про історичне значення діяльності Миколи Лисенка, Лесі Українки, Соломії Крушельницької, Марії Заньковецької, Василя Ханенка. <p><i>Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт (на уроці):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> на основі аналізу доступних джерел укласти словесний (або письмовий) історичний портрет мецената, діяча української науки чи мистецтва другої половини XIX — початку XX ст. (на вибір учителя або учнів) 	<p>9 клас. Українська література. Розділ: Українська поезія другої половини XIX ст. Тема: Українська поезія другої половини XIX ст. Іван Франко, Леся Українка. (Розуміння поезії як сповіді душі, вияву найсокровенніших думок і почуттів людини. Протиставлення поезії та бездуховності.)</p> <p>9 клас. Мистецтво. Розділ: Мистецтво у культурі сучасності. Тема: Стилі і напрямки мистецтва. (Учень розуміє особливості стилів і напрямків мистецтва (імпресіонізм, модернізм), усвідомлює та оцінює роль людини у створенні історичної та культурної спадщини України та світу, оцінює твори видатних діячів мистецтва України та світу, усвідомлює значення загальнолюдських, естетичних та художніх цінностей, транслятором яких є мистецтво.)</p>

№ та дата	Тема уроку	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Результати навчально-пізнавальної діяльності учня	Міжпредметні зв'язки
49	Повсякденне життя	Повсякденне життя. Зміни в міській та сільській забудові. Опіка над здоров'ям і медичні послуги. Дозвілля, розваги й задоволення культурних запитів	<p><i>Учень має розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> права людини і необхідність формування способів захисту людських свобод як важливі критерії історичного розвитку; позитивне значення меценатства для розвитку української культури; причини й наслідки змін, що відбулися у другій половині XIX і на початку XX ст. у повсякденному житті; особливості розвитку культурного життя в різних регіонах України; поняття «меценат». <p><i>Учень має вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> характеризувати вплив модернізації на суспільно-культурне життя українців, зміни у світогляді людини і повсякденному житті 	
50	Лабораторно-практичне заняття «Вплив процесів модернізації на повсякденне життя та світогляд населення України»		<ul style="list-style-type: none"> Підготувати презентацію «Вплив процесів модернізації на повсякденне життя та світогляд населення України» 	
51	Лабораторно-практичне заняття «Наш край у другій половині XIX — на початку XX ст.»		<ul style="list-style-type: none"> Підготувати план доповіді «Наш край у другій половині XIX — на початку XX ст.» 	
52	Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом 7	Повсякденне життя та культура України в середині XIX — на початку XX ст.	Знання, розуміння та вміння з розділу 7	

Мета уроку

Після цього уроку учень/учениця

- **має знати:** хронологічні межі та періодизацію історії Нового часу, час входження українських територій до складу Російської та Австрійської імперій; адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської та Австрійської імперій; чисельність, соціальний і національний склад населення України в XIX ст.; хронологічні межі «довгого» XIX ст., етапів українського національного відродження;
- **має розуміти:** вплив подій і тенденцій європейської історії на розвиток України; «довге» XIX ст. як час суспільної модернізації та національного відродження в Європі; головні цілі та сутність національної політики Російської та Австрійської імперій; особливості розвитку України та етапів українського національного руху від кінця XVIII до початку XX ст.; спільні й відмінні ознаки українського та загальноєвропейського історичного розвитку; поняття «довге XIX століття», «модернізація», «національне відродження», «смуга осілости», «губернія»;
- **має вміти:** обґрунтувати хронологічні межі «довгого» XIX ст.; показати на карті українські території у складі Австрійської та Російської імперій; охарактеризувати політичне і соціальне становище України наприкінці XVIII — на початку XX ст.; пояснити чинники та механізми змін у чисельності, соціальному й національному складі населення України.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

Повідомлення теми та мети уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Бесіда

1. Який період історії ви вивчали у 8-му класі?
2. Покажіть на карті країни, до яких входила територія України на початку XVIII ст.
3. Покажіть на карті країни, до яких увійшли українські землі після трьох поділів Польщі.
4. За яких умов була утворена Гетьманщина та які території до неї входили?
5. Кого з гетьманів ви запам'ятали найбільше і чому?

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Запитання

1. Як і коли російський уряд знищив Гетьманщину і Запорозьку Січ?
2. Внаслідок якого подій Російська та Австрійська імперії загарбали Причорномор'я, Приазов'я, Правобережжя і західноукраїнські землі?

Учитель. Занепад старих форм українського життя і початок нового періоду українського національного відродження збіглися зі значними територіальними змінами в Центральній та Східній Європі. Поки європейці перебували під враженням Французької революції, три потужні монархії тогочасної Європи нищили державність слабших країн-сусідів. Спершу Російська імперія остаточно зруйнувала Гетьманщину (1781 р.), потім, приєднавши внаслідок російсько-турецьких війн Південну Україну, знищила державу татарського народу — Кримське ханство (1783 р.). Тоді ж унаслідок трьох поділів (1772, 1793, 1795 рр.) Австрія, Пруссія та Росія поділили між собою землі Речі Посполитої.

Українськими землями заволоділи Австрійська імперія (Східна Галичина) і Російська імперія (Правобережжя). Скориставшись послабленням Османської імперії внаслідок поразки в російсько-турецькій війні 1768–1774 рр., Австрія захопила також Буковину.

Запитання

- ♦ Які політичні події відбувались в Європі наприкінці XVIII ст.?

Орієнтовне завдання для практичних і творчих робіт (на уроці)

Підготувати повідомлення (або есе) про європейські зв'язки України в Ранній Новий час (XVI–XVIII ст.):

- культурні зв'язки;
- військово-політичні зв'язки;
- економічні зв'язки.

Робота з картою

1. Розгляньте історичну карту «Українські землі у XVIII ст.» і покажіть українські землі, які у XVIII ст. відійшли до Російської та Австрійської імперій.
2. У складі якої держави українських земель було більше?
3. Що змінилося в адміністративно-територіальному устрої українських земель на початку XIX ст.?

Орієнтовне завдання для практичних і творчих робіт

- ♦ Зіставити (усно або письмово) оглядові карти з історії України, зокрема адміністративно-територіального устрою: станом на середину XVIII ст. та на початок XIX ст.

Робота в групах

1-ша група

1. Розглянувши таблицю «Надніпрянська Україна у складі Російської імперії», визначте адміністративно-територіальний устрій та регіональний розподіл українських земель у першій половині XIX ст.
2. Відшукайте ці території на карті.
3. Як ви вважаєте, для чого російський уряд запровадив такий адміністративно-територіальний устрій в українських землях?

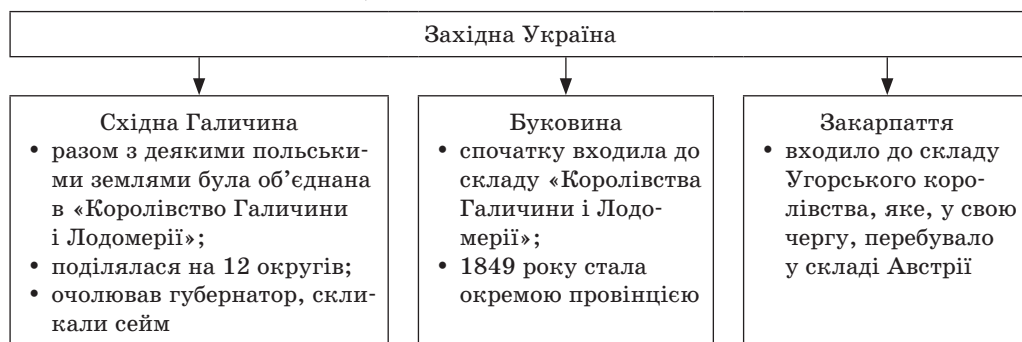
Надніпрянська Україна у складі Російської імперії

Лівобережжя	Малоросійське генерал-губернаторство	Чернігівська губернія Полтавська губернія Харківська губернія
Правобережжя	Київське генерал-губернаторство	Київська губернія Подільська губернія Волинська губернія
Південна Україна	Новоросійсько-Бессарабське генерал-губернаторство	Херсонська губернія Катеринославська губернія Таврійська губернія

2-га група

1. Розглянувши схему «Адміністративно-територіальний та регіональний поділ українських земель у складі Австрійської імперії», визначте адміністративно-територіальний устрій та регіональний розподіл українських земель у складі Австрійської імперії в першій половині XIX ст.
2. Знайдіть ці території на карті.
3. Як ви вважаєте, з якою метою австрійський уряд запровадив такий адміністративно-територіальний устрій в українських землях?

**Адміністративно-територіальний та регіональний поділ українських земель
у складі Австрійської імперії**

3-тя група

- ♦ Розгляньте таблицю «Чисельність населення в українських губерніях Російської імперії та його етнічний склад» і дайте відповіді на запитання.
1. До яких верств населення, окрім селянства, входили українці?
  2. Яку міграційну політику здійснював російський уряд в українських землях?
  3. Як ви вважаєте, чому російський уряд сприяв переселенню представників інших національностей на територію України?

**Чисельність населення в українських губерніях Російської імперії
та його етнічний склад**

Регіон України	Українці	Представники інших національностей
Лівобережжя	95 % Переважно селяни	5 % — росіяни, євреї. Купці, чиновники, офіцери
Правобережжя	90 % Переважно селяни	10 % — росіяни, євреї, поляки. Міщани, шляхта
Південна Україна	65 % Переселенці з інших територій України	9 % — румуни, молдавани; 9 % — росіяни; 3–4 % — вірмени, німці; 1 % — серби, болгари, євреї, греки, поляки, татари та ін.

Завдання групам

1. Проаналізуйте таблицю «Чисельність населення українських земель у складі Австрійської імперії та його етнічний склад» і охарактеризуйте чисельність та етнічний склад населення на українських землях у складі Австрійської імперії.
2. Які відмінності ви помітили з попередньою таблицею?
3. До якого соціального стану належала більшість українців? Чому?

**Чисельність населення українських земель
у складі Австрійської імперії та його етнічний склад**

Східна Галичина	Буковина	Закарпаття
<ul style="list-style-type: none"> • 65 % населення — українці (селяни, духовенство, інтелігенція); • 20 % — поляки (шляхта); • 10 % — євреї (купці, ремісники, лихварі); • 5 % — інші національності 	<ul style="list-style-type: none"> • більшість населення становили українці, переважно селяни; • панівне становище посідають румуни (боари) 	<ul style="list-style-type: none"> • більшість населення також становили українці (селяни); • панівне становище посідають угорці (поміщики, ремісники); • також проживали румуни, поляки (купці, ремісники, службовці), німці (чиновники, службовці)
Усього в Західній Україні проживало 3,5 млн осіб, з них українців — 2 млн		

Етапи українського національного відродження

1. Музейний (академічний) — кінець XVIII — 40-ві рр. XIX ст. — збирання спадщини (історичних документів з історії минулого українського народу, фольклору, старожитностей).
2. Культурницький (українофільський) — 40-ві рр. XIX ст. — кінець XIX ст. — відродження української мови, активне використання її в літературі, освіті, театрі тощо, початок розвитку наукового українського мовознавства, історіографії, фольклористики, широкі дослідження учених у цих напрямках.
3. Політичний — кінець XIX — 1917 р. — створення політичних організацій для реалізації української національної ідеї, самовизначення українського народу.

Мета українського національного відродження

- Консолідація української нації;
- відновлення української державності.

Запитання

- ♦ Як ви вважаєте, чи можна було національне відродження розпочати одразу з політичного етапу?

Робота з поняттями

Модернізація — процес оновлення всіх сторін життя суспільства.

Національне відродження — соціальний і політичний рух на території Російської та Австро-Угорської імперій, що виступав за національно-культурне відродження й становлення української нації.

Губернія — вища одиниця адміністративного поділу і місцевого устрою в Російській імперії, яку запровадили у XVIII ст. за часів Петра I в процесі формування абсолютистської держави.

Смуга осілости — територія компактного проживання євреїв у Російській імперії, визначена імперським урядом з метою запобігання проникнення їх до великоруських губерній і захисту російського підприємництва від єврейської конкуренції. Учитель показує на карті смугу осілости євреїв на півночі України.

Довге XIX ст. — це період в історії, який охоплює час 1798–1914 рр. і характеризується домінуванням імперій у світі.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ

Бесіда

1. Яка була чисельність, соціальний і національний склад населення України в XIX ст.? Якими були тенденції їхніх змін?
2. Яку національну політику проводили уряди Російської та Австрійської імперій?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати відповідний параграф підручника.